

Arató Dániel (ELTE): The transforming of the gerund: egy nyelvi változás közösségi dinamikája

Az egyazon beszélőközösségben nevelkedett beszélők egyénileg elsajátított anyanyelvi nyelvtana (és következésképp nyelvhasználata) számottevő mértékben eltérhet egymástól (Dąbrowska 2012). Ezen túl az egyén (még regisztráltól, kognitív állapottól stb. elvonatkoztatott) saját nyelvváltozata sem állandó: a teljesnek és kiforrottnak tekinthető nyelvi kompetencia a beszélő felnőtt élete során tovább formálódhat. Az ilyen értelemben vett “elhúzódó” nyelvvelsajátításban feltehetően döntő szerepe van magának a konkrét mindennapi, interaktív nyelvhasználatnak és a használat során végbemenő önkéntelen tanulásnak, amely tehát alakíthatja nem csak a gyermekek, hanem a felnőtt beszélők nyelvi szokásait is (Bybee 2006). Ilyen időbeli változások például szemantikailag és funkcionálisan egyenértékű nyelvi formáknak (pl. *burgonya ~ krumplic, adj ~ adjál* stb.) az egyes beszélőre jellemző arányú megvalósításaiban, illetve az arányok eltolódásában érhetők tetten.

A standard angol nyelv régóta használja a “gerund” néven ismert, *-ing* szuffixummal képzett igenevet, amelynek történetileg az eredeti szintaktikai disztribúciója a főnévi csoporttal volt azonos, és a benne foglalt ige logikai tárgya a birtokos *of* prepozícióval volt ellátva. A mai angol szintaxis azonban kétféle gerund-öt ismer: egyfelől névszói gerund-öt, másfelől ún. igei gerund-öt:

(1a) *The swift reaching of an agreement is in everyone's interests.*

(1b) *Swiftly reaching an agreement is in everyone's interests.*

Ez a kétféle nyelvtani alakulat ma, sőt már századokkal ezelőtt is sok kontextusban egyenértékűen felcserélhető volt. Ez azonban nem jelenti azt, hogy minden egyes beszélő fele-fele arányban használta volna a konzervatív és az innovatív változatot, ellenkezőleg: markáns idiolektális eltérések figyelhetők meg. Ennek a konkrét mondattani változónak az egy emberöltőnyi léptékben lezajlott változásait kíséreljük meg modellezni a fentebb vázolt használatalapú megközelítésben.

Korábbi kutatásoknak hála (Fonteyn & Nini 2020) részletes adatok állnak rendelkezésünkre a gerund használatáról 19 fő, kb. három különböző nemzedékhez tartozó XVII. századi angol szerző munkásságában. Az egymással kortárs szerzők névszói és igei gerundhasználata más-más pályát mutat életük során. Abból indulunk ki, hogy az egyes szerzők egy-egy helyi beszélő-alközösség reprezentatív tagjai, amely alközösségek egymással más-más mértékben érintkezve befolyásolták ezek dokumentált nyelvhasználatát.

A feltételezett alközösségek közötti kölcsönhatásokat egy sztochasztikus számítógépes szimulációban kíséreljük meg modellezni. Fő kérdésünk, hogy milyen kiinduló feltételek mellett kapjuk vissza legvalószínűbben a tényleges történeti adatokban megfigyelt tendenciákat; és hogy az egyes alközösségek közti eltérő mértékű interakció elegendő magyarázó tényező-e egyáltalán.

Referenciák:

Bybee, J. 2006. From usage to grammar: The mind's response to repetition. Linguistic Society of America.

Dąbrowska, E. 2012. Different speakers, different grammars: Individual differences in native language attainment. In: *Linguistic Approaches to Bilingualism Vol 2*.

Fonteyn, L. & Nini, A. 2020. Individuality in syntactic variation: An investigation of the seventeenth-century gerund alternation. In: *Cognitive Linguistics*, 31(2), 279-308.